

شناسایی مؤلفه‌های توسعه‌ی هویت قومی ایرانیان با تأکید بر امر ورزش

عباس اسدی^۱، ابراهیم خوشنام^{۲*}، محمدصادق افروزه^۳، یونس محمدزاده^۴، حسین دست‌برحق^۵

تاریخ تصویب: ۱۴۰۰/۰۴/۰۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۰/۱۴

چکیده

هدف از این پژوهش شناسایی مؤلفه‌های توسعه‌ی هویت قومی ایرانیان با تأکید بر امر ورزش است. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی-همبستگی است که به شکل میدانی انجام شده است. جامعه آماری شامل اساتید برجسته حوزه مدیریت ورزشی متخصص در حوزه جامعه‌شناسی ورزشی است. برحسب انتخاب در دسترس، تعداد ۴۸ نفر در این بخش شناسایی شده که پس از توزیع و جمع‌آوری پرسش‌نامه‌ها، در نهایت تعداد ۴۱ پرسش‌نامه تکمیل شده جمع‌آوری شده است. روش نمونه‌گیری به صورت در دسترس است. ابزار پژوهش شامل پرسش‌نامه محقق‌ساخته در دو بخش مشخصات توصیفی و سؤالات تخصصی است. پرسش‌نامه نهایی با روش لیکرت و با ارزش‌گذاری پنج‌گزینه‌ای تهیه شده است. روایی صوری و محتوایی آن توسط ۱۲ نفر از متخصصان بررسی و پایایی پرسش‌نامه نیز با روش آلفای کرونباخ تأیید شده است. علاوه بر این، پرسش‌نامه با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول و دوم بررسی شده و به تأیید رسیده است. در قسمت تحلیل داده‌ها، از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی، با استفاده از نرم‌افزار PLS، برای بررسی همه‌جانبه مدل مفهومی پژوهش بهره گرفته شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد موجبات علی بر پدیده اصلی مؤثر است (۰/۶۲۹)؛ پدیده اصلی بر راهبردها مؤثر است (۰/۳۹۹)؛ شرایط زمینه‌ای بر راهبردها تأثیر می‌گذارد (۰/۴۵۲)؛ شرایط مداخله‌گر بر راهبردها اثرگذار است (۰/۲۳۴) و راهبردها تأثیر مثبت و معناداری بر پیامدها دارد (۰/۶۹۱). لذا در مسیر دستیابی به پیامدهای اجتماعی و غرور ملی و هویت قومی، می‌بایست راهبردهایی در مسیر شکل‌گیری منشور هویت قومی ایجاد شود.

واژه‌های کلیدی: هویت قومی، ورزش، ایرانیان، پیامدهای اجتماعی.

Email: abasasadi1998@yahoo.com

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، گروه تربیت‌بدنی، واحد جهرم، دانشگاه آزاد اسلامی، جهرم، ایران.

Email: khoshnam_e@yahoo.com

۲. استادیار مدیریت ورزشی، گروه تربیت‌بدنی، واحد جهرم، دانشگاه آزاد اسلامی، جهرم، ایران.*

Email: afrozeh_m@yahoo.com

۳. استادیار مدیریت ورزشی، گروه علوم ورزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه جهرم، جهرم، ایران.

Email: mohamadzadeh_y@yahoo.com

۴. استادیار مدیریت ورزشی، گروه علوم ورزشی، مؤسسه آموزش عالی زند، شیراز، ایران.

Email: dastbarhagh_h@yahoo.com

۵. استادیار گروه تربیت‌بدنی، واحد جهرم، دانشگاه آزاد اسلامی، جهرم، ایران.

مقدمه

در جوامع با تنوع قومی نژادی، فرایندهایی وجود دارد که افراد از طریق آن، عضویت گروه‌های قومی-نژادی خود را کشف و درک می‌کنند. این فرایندها شایستگی‌های رشدی کلیدی‌اند که مزایای روانی، آکادمیک و بین‌فردی را به همراه دارند (Umaña-Taylor & Rivas-Drake, 2021). توسعه‌ی هویت قومی-نژادی، با تقویت کارآمدی و شایستگی برای مقابله با کلیشه‌های قومی-نژادی، تاب‌آوری را برای جوانان برخوردار از پیشینه‌های اقلیت قومی-نژادی تسهیل می‌کند (Neblett et al, 2012). افراد نه‌تنها خود را بر اساس آینده و اهداف مربوط به آموزش و روابط بین‌فردی، بلکه از نظر عضویت‌های خود در گروه‌های اجتماعی نیز تعریف می‌کنند (Tajfel & Turner, 2004). این جنبه‌های تعریف از خود به هویت اجتماعی افراد اشاره دارد. هویت‌های قومی و ملی جنبه‌هایی از هویت اجتماعی‌اند که به‌ترتیب به عضویت یا ارتباط با گروه‌های قومی و یا ملی اشاره می‌کنند (Umaña-Taylor et al, 2014). هویت قومی بیانگر ارزش‌ها، تفکرات و مجموعه‌ای از عوامل ذهنی، عینی و رفتاری است که موجب بروز تفاوت‌هایی میان گروه‌های مختلف می‌شود (Bonifacio et al, 2018). هویت قومی به درونی‌سازی خودساخته‌ی عضویت گروهی یک فرد بر اساس نگرش‌ها و احساسات او به پیشینه‌ی فرهنگی و میراث قومی اشاره دارد، در حالی که هویت ملی «احساس تعلق ذهنی یا درونی‌شده‌ی افراد به ملت» را تسخیر می‌کند (Umaña-Taylor et al, 2020). هویت قومی-نژادی یک سازه‌ی چندبعدی است که از میراث قومی و تجربیات نژادی به‌عنوان بخشی از یک گروه ساخته‌شده‌ی اجتماعی در یک زمینه‌ی اجتماعی-تاریخی خاص مطلع شده است (Umaña-Taylor et al, 2014). شکل‌گیری هویت قومی می‌تواند از جنبه‌های گوناگونی جوامع را تحت تأثیر قرار دهد. هویت قومی می‌تواند در آشکال مثبت خود سبب ایجاد اتحاد در جوامع گردد و بسیاری از معضلات اجتماعی و فرهنگی را تحت تأثیر قرار دهد. از طرفی دیگر، در صورتی که مدیریت نگردد، می‌تواند آثار منفی در جوامع به دنبال داشته باشد و ضمن کاهش اتحاد در جوامع، سبب بروز فرهنگ‌سازی نامناسب در این حوزه شود. هویت قومی، به دلیل نفوذ در رفتارها و نگرش افراد، سبب می‌شود تا به‌عنوان یک نماد در گروه‌های مختلف جامعه نمایان شود (Gummadam et al, 2016).

ورزش یک زمینه‌ی اجتماعی است که تنوع فرهنگی در آن بسیار رایج است و اغلب مفید تلقی می‌شود. به‌طور خاص، همان‌طور که نقل‌قول آغازین نشان می‌دهد، حضور افرادی با پیشینه‌های مختلف در ورزش تیمی، اغلب برای تسهیل انسجام و عملکرد گروه درک می‌شود. به‌رغم این گزارش‌های حکایتی از اثرات مثبت تنوع فرهنگی، محققان بر اهمیت پس‌زمینه‌ی فرهنگی به‌عنوان یکی از ویژگی‌های عضو کلیدی - که بر گروه‌ها تأثیر می‌گذارد - تأکید می‌کنند (Godfrey et al, 2021). امروزه کارکردهای ورزش صرفاً در حوزه‌ی سلامت نیست و تأثیرگذاری آن بر تمامی مسائل اجتماعی و فرهنگی به‌صورت کاملاً مشخص‌شده‌ای به اثبات رسیده است. جامعه‌شناسان با تأخیر به اهمیت بازی‌ها و ورزش‌ها به‌عنوان پدیده‌ی تمام‌عیار فرهنگی و اجتماعی پی برده‌اند؛ آن‌هم تنها پس از آنکه ورزش با بسیج منابع انسانی و مالی کلان، در چارچوب تشکیلات سازمان‌یافته و قانون‌مند در اقتصاد ملی، در روابط بین‌المللی و در رسانه‌های گروهی حضوری همه‌جانبه یافت (دو فرانس، ۱۳۸۵). مطالعات قبلی نشان داده‌اند که رویدادهای ورزشی به شرکت‌کنندگان ورزشی هویت اجتماعی مثبت و تقویت‌شده‌ای ارائه می‌دهد و فضایی را برای تعامل با دیگران، بر اساس هویت اوقات فراغت خود، فراهم می‌کند (Miller, 2012).

مشارکت در ورزش می‌تواند زمینه‌ی پذیرش و حمایت اجتماعی را فراهم آورد؛ بدین معنی که هرگاه فرد در بستر اجتماع به فعالیت در زمینه‌های ورزشی می‌پردازد، احساس مثبت بودن در اجتماع را به دست می‌آورد و در کنار دیگران به ورزش می‌پردازد. زمانی که افراد در محیط‌های اجتماعی سالم مانند محیط‌های ورزشی حاضر می‌شوند و به فعالیت می‌پردازند، حس امنیت اجتماعی را بیشتر درک می‌کنند و این امر تأثیر فراوانی بر اجتماعی شدن آن‌ها دارد (کریمی و همکاران، ۱۳۹۸). ظرفیت‌های ورزش در حوزه‌های اجتماعی سبب شده است تا از آن به‌عنوان سلاخی در مسیر تحول اجتماعی و ایجاد همبستگی اجتماعی یاد کنند. ورزش، به دلیل جاذبه‌های خود در جذب مخاطب، می‌تواند از تأثیرگذاری مطلوبی در حوزه‌های فردی و اجتماعی برخوردار باشد (دو فرانس، ۱۳۸۵). فرد با کسب جایگاه مناسب از طریق شرکت در فعالیت‌های ورزشی، جایگاه خود را در بین

دوستان و جامعه پیدا می‌کند و با دستیابی به این جایگاه اجتماعی، به میزان قابل توجهی به خودآگاهی می‌رسد. از این رو، اگر به دنبال هویت اجتماعی مناسب در افراد هستیم و می‌خواهیم آن‌ها را با جامعه سازگار کنیم، باید آن‌ها را به سوی مشارکت در ورزش فراخوانیم (کریمی و همکاران، ۱۳۹۸).

در تحقیقات مختلفی به هویت قومی در ورزش پرداخته شده است. سیبرس^۱ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهش خود که با عنوان «هویت قومی و انتخاب بازی برای تیم ملی (مطالعه بازیکنان جوان نخبه فوتبال با سابقه مهاجرت)» انجام دادند، پس از بررسی‌های خود پی بردند که هویت قومی به دلیل اهمیت خود در میان ورزشکاران، نقش مهمی در شرکت و یا عدم شرکت در تیم‌های ملی دارد. کریمی و همکاران (۱۴۰۱) معتقدند که نقش ورزش در توسعه اجتماعی ایران مثبت و معنادار است. شین^۲ و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهش خود که با هدف بررسی ادراک هویت قومی هواداران کره‌ای آمریکایی انجام دادند، نتیجه گرفتند که هویت قومی و عملکرد تیم ورزشی تحت هواداری افراد ارتباط نزدیکی با یکدیگر دارند؛ به‌صورتی که وقتی تیم ورزشی تحت هواداری افراد موفق است، هویت قومی در میان افراد به شدت تشدید می‌شود. باقری و قدیمی (۱۳۹۶) نیز اشاره کردند که مسائل قومی و زبانی سبب ایجاد اتحاد در میان هواداران در ورزش می‌شود. هوپتا^۳ و همکاران (۲۰۱۹)، اصغری (۱۳۹۴) و احمدپور و همکاران (۱۳۹۶) نیز مشخص کردند که ورزش ظرفیت‌های مطلوبی برای ایجاد هویت قومی دارد. اگرچه این پژوهش‌ها به‌صورت کاملاً شفاف بر اهمیت هویت قومی به‌خصوص در ورزش تأکید داشته‌اند، اما روند توسعه هویت قومی به‌صورت مناسبی در این پژوهش‌ها بررسی نشده است. کوبایاشی و چو^۴ (۲۰۱۹) در تحقیق خود که با هدف بررسی پیوند نژادی و قومی در میان ورزشکاران مشهور آسیایی انجام دادند، پس از بررسی‌های خود پی بردند که مطالعات اندکی در خصوص کارکردهای ورزش و ورزشکاران مشهور آسیایی بر بهبود هویت نژادی و قومی انجام شده است. در برخی پژوهش‌های دیگر مسئله بهبود هویت قومی به‌خصوص در ورزش موردتوجه بوده است. شهابی (۱۳۹۸) اشاره کرد که برخی مسائل جمعیت‌شناختی سبب بهبود قوم‌گرایی می‌شود. ها^۵ و همکاران (۲۰۱۸) اشاره کردند که مسائل فرهنگی نقش مهمی در حوزه هویت قومی در ورزش دارد.

ابهامات اساسی در خصوص روند توسعه هویت قومی همچنان وجود دارد (Yoon, 2011). یکی از نمودهای هویت قومی ورزش است. ورزش به دلیل گستردگی خود و جذب مخاطبان بسیار، سبب شده است تا آثار هویت قومی در آن نمود یابد. به عبارتی، وجود مخاطبان گسترده در ورزش و حضور گروه‌های مختلف سبب شده است تا هویت قومی با ورزش عجین گردد (Bradley, 2006). از طرفی وجود نمایندگان مختلف از اقوام گوناگون در ورزش قهرمانی در قالب ورزشکار و تیم‌های ورزشی سبب شده تا امروزه اقوام مختلف ورزش را به‌صورت جدی‌تری دنبال کنند. این مسئله سبب شده تا اقوام مختلف به‌واسطه حضور نمایندگان خود در ورزش قهرمانی سعی در تقویت هویت قومی خود به‌واسطه ورزش داشته باشند (Nadeau et al, 2011). به‌واسطه عدم مدیریت هویت قومی، این مسئله موجب بروز مشکلاتی در ورزش شده که آثار منفی آن نه‌تنها ورزش را بلکه کل ابعاد جامعه را درگیر کرده است.

کشور ایران با گستره وسیع جغرافیایی و تنوع قومیتی بسیار فراوان از جمله قوم ترک، لر، عرب، بلوچ، فارس، تالش، ترکمن، مازنی و کرد که بسیار جالب و درخشان‌اند، در قالب سرزمین و ملت واحد، پدیده بکری برای تحقیق در حوزه هویت قومی در یک جمع و گستره سراسر متنوع به شمار می‌آید. محققان نیز با مرور و برآیند مطالعات گوناگون متوجه شدند که هویت‌بخشی قومیتی بر اساس ورزش یکی از موضوعاتی است که از نظر علمی و پژوهشی کمتر موردتوجه قرار گرفته است. هرچند تحقیقات بسیاری به بررسی ابعاد مختلف هویت اجتماعی پرداخته‌اند، اما در این تحقیقات مفاهیم و روش‌های قابل توجهی در زمینه هویت قومی ناشی از مشارکت ورزشی ارائه نشده است. در این میان، تحقیقات نظام‌مند و جامع‌نگر در ابعاد کیفی و کمی کمتر

1. Seiberth
2. Shin
3. Hapeta
4. Kobayashi & Cho
5. Ha

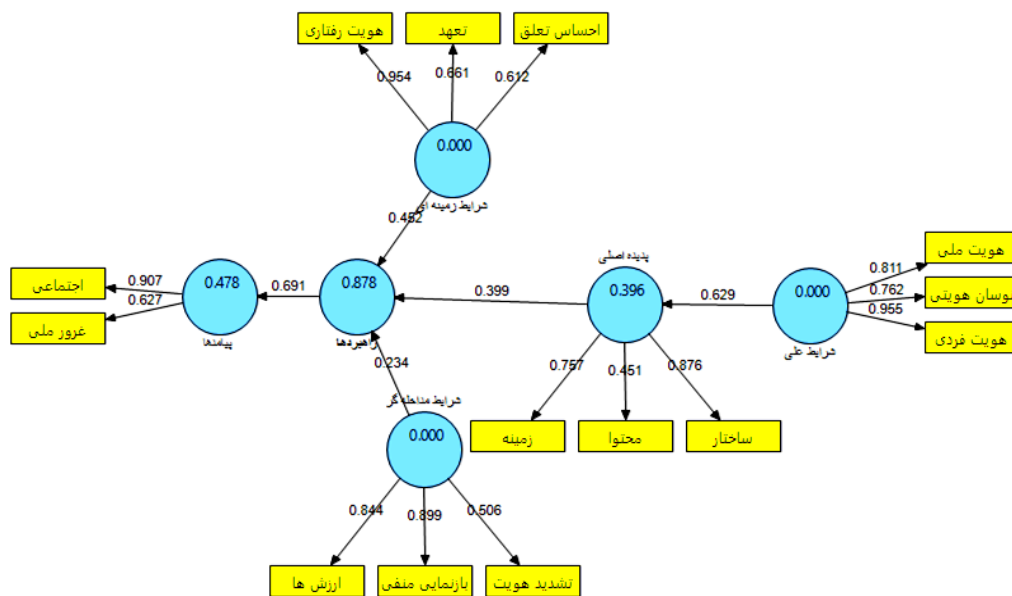
مورد توجه قرار گرفته و نمونه‌های محدودی از این تحقیقات انجام شده است. مطالعات خارجی نیز شرایط متفاوتی را مورد بررسی قرار داده‌اند. این در حالی است که مطالعات تخصصی تطبیقی و میان فرهنگی می‌تواند مکمل تحقیقات مدل محور و تحلیل راهبردی در حوزه ورزش قهرمانی و هویت قومی باشد. بدون شک، نبود تحقیقات منسجم و جامع در خصوص هویت قومی در ورزش ایران سبب شده است تا در مرحله اول، دغدغه کافی برای بررسی وضعیت هویت قومی در ورزش ایران به وجود نیاید و در ادامه، برنامه‌ریزی‌ها در این خصوص دچار مشکلات جدی باشد. در نهایت، محققان در پژوهش حاضر، در پی مدل‌سازی مؤلفه‌های مؤثر در توسعه هویت قومی با تأکید بر امر ورزش برآمده‌اند.

روش تحقیق

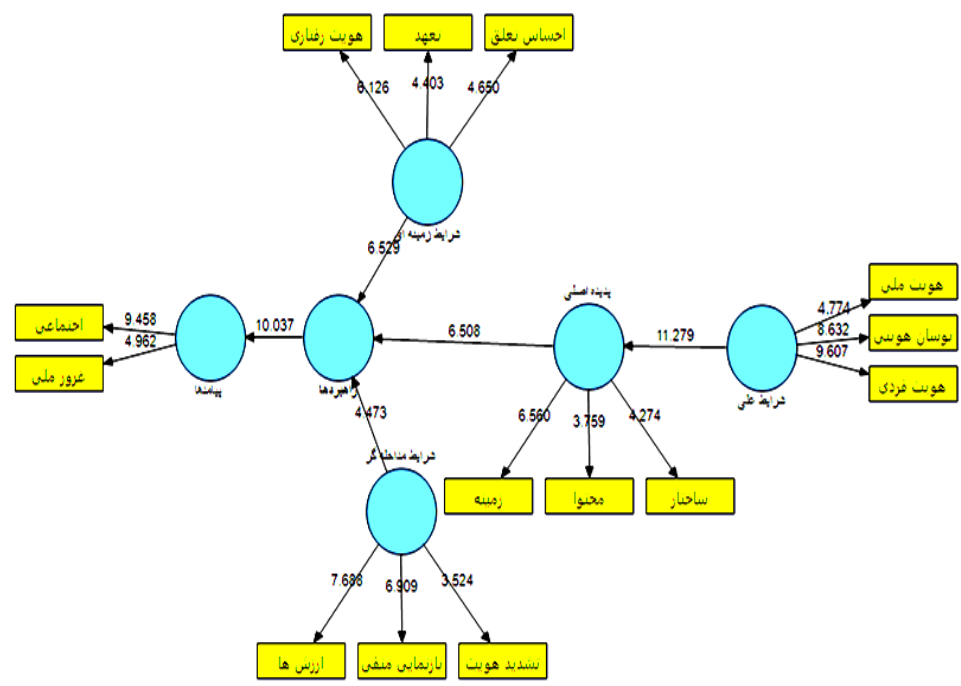
پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی-همبستگی است که به شکل میدانی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش را استادان برجسته حوزه مدیریت ورزشی متخصص در جامعه‌شناسی ورزشی تشکیل داده‌اند. برحسب انتخاب در دسترس، تعداد ۴۸ نفر در این بخش شناسایی شد که پس از توزیع و جمع‌آوری پرسش‌نامه‌ها، در نهایت تعداد ۴۱ پرسش‌نامه تکمیل شده جمع‌آوری شد. روش نمونه‌گیری به صورت در دسترس بود. ابزار پژوهش پرسش‌نامه بود که پس از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته و تحلیل آن‌ها در سه سطح کدگذاری باز، محوری و گزینشی به دست آمد. پرسش‌نامه نهایی با روش لیکرت و با ارزش‌گذاری پنج‌گزینه‌ای تهیه شد. روایی صوری و محتوایی آن توسط ۱۲ نفر از متخصصان بررسی و پایایی پرسش‌نامه نیز با روش آلفای کرونباخ تأیید شد. علاوه بر این، پرسش‌نامه با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول و دوم بررسی و تأیید شد. در قسمت تحلیل داده‌ها، از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی و با استفاده از نرم‌افزار PLS، برای بررسی همه‌جانبه مدل مفهومی پژوهش، بهره گرفته شده است.

یافته‌ها

نتایج توصیفی پژوهش نشان می‌دهد که نمونه‌های بخش کمی پژوهش شامل ۷۳٪ مرد و ۲۶٪ زن است. همچنین از میان نمونه‌های پژوهش، افراد دارای مرتبه علمی استادیار با ۷۵٪ بیشترین تعداد را دارند. مدل ساختاری پژوهش، بعد از حذف سؤالات (برازش یافته)، در شکل (۱) آمده است. همچنین شکل ضرایب t همان مدل در شکل (۲) گزارش شده است.

شکل ۱: مدل ساختاری پژوهش

شکل ۳: ضرایب t مدل ساختاری پژوهش

برای بررسی برازش مدل ساختاری پژوهش از چندین معیار استفاده می‌شود که اولین و اساسی‌ترین معیار ضرایب معنی‌داری t یا همان مقادیر t-values است. در صورتی که مقدار این اعداد از ۰.۹۵ بیشتر شود، نشان‌دهنده صحت رابطه بین متغیرها و در نتیجه تأیید روابط در سطح اطمینان ۱.۹۶ است. البته باید توجه داشت که اعداد فقط صحت رابطه را نشان می‌دهند و شدت رابطه بین متغیرها را نمی‌توان با آن سنجید.

جدول ۱: ضرایب مسیر و ضرایب معنی‌داری t (مقادیر t-values) روابط

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب مسیر	مقدار T-VALUE
موجبات علی	پدیده اصلی	۰/۶۳۹	۱۱/۲۷۹
پدیده اصلی	راهبردها	۰/۳۹۹	۶/۵۰۸
شرایط زمینه‌ای	راهبردها	۰/۴۵۲	۶/۵۲۹
شرایط مداخله‌گر	راهبردها	۰/۲۳۴	۴/۴۷۳
راهبردها	پیامدها	۰/۶۹۱	۱۰/۰۳۷

با توجه به جدول فوق، مقادیر T-Value همگی بیشتر از ۱.۹۶ است؛ بنابراین، در سطح ۰.۹۹ همه روابط حاضر در مدل پژوهش مورد تأیید قرار گرفت.

جدول ۵: وضعیت روایی و پایایی متغیرهای پژوهش

شرایط علی	پدیده اصلی	شرایط زمینه‌ای	شرایط مداخله‌گر	راهبردها	پیامدها	
۰/۸۸	۰/۸۹	۰/۹۱	۰/۸۶	۰/۷۸	۰/۷۶	آلفای کرونباخ
۰/۸۷	۰/۹۲	۰/۹۴	۰/۸۱	۰/۸۶	۰/۸۶	پایایی ترکیبی
۰/۷۰	۰/۷۵	۰/۶۵	۰/۵۹	۰/۶۱	۰/۶۹	روایی همگرا
-	۰/۳۹	-	-	۰/۷۸	۰/۴۷	R2
-	۰/۵۴	-	-	۰/۶۸	۰/۵۶	GOF

مطابق نتایج شاخص‌های برازش، مشخص شد که مدل تحقیق از برازش مطلوبی برخوردار است.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف مدل‌سازی مؤلفه‌های توسعه هویت قومی ایرانیان با تأکید بر امر ورزش انجام شد. یافته‌ها نشان داد عوامل علی به میزان ۰/۹۲ بر پدیده اصلی مؤثر است. منظور از شرایط علی هویت ملی، نوسان هویتی و تکوین هویت فردی بهبود شاخص‌های هویت قومی در ورزش قهرمانی ایران است. بدون شک، ورزش به‌واسطه جذب مخاطبان با سلايق و هویت‌های مختلف، از ظرفیت‌های کلیدی برای توسعه هویت قومی برخوردار است. اجتماع بزرگ و متنوع ورزش سبب شده است تا ظرفیت‌های کلیدی در جهت هویت قومی را ایجاد کند. هرچند این مسئله نیز درخور ذکر است که بی‌توجهی به هویت قومی خود می‌تواند نقش مهمی در بروز بحران‌های قومیتی در ورزش داشته باشد. لی^۱ (۲۰۰۹) بیان کرد که حس تعلق یکی از ضروریات توسعه هویت قومی است که می‌بایست به‌صورت مناسب اجرایی شود.

همچنین بر اساس یافته‌ها، شرایط زمینه‌ای به میزان ۰/۴۵ بر راهبردها مؤثر است. شرایط زمینه‌ای به احساس تعلق، تعهد به هویت قومی، هویت رفتاری برای داشتن شاخص‌های توسعه بهبود هویت قومی در ورزش قهرمانی ایران گفته می‌شود؛ شرایطی که برای موفقیت بهتر در اجرای این فرایند باید بیشتر مدنظر قرار گیرند. این شرایط اثرهای مثبت یا منفی خاصی بر اجرای فرایندها ندارند. مصرآبادی (۲۰۱۵) نیز ضمن تأکید بر مسئله هویت قومی، بر ضرورت شکل‌گیری هویت رفتاری به‌عنوان یکی از پیش‌نیازهای هویت قومی اشاره کرد. بدون شک، توجه به احساس تعلق، تعهد به هویت قومی و همچنین هویت رفتاری می‌تواند بستر مناسبی در ورزش برای ارتقای هویت قومی فراهم آورد. توجه به عوامل زمینه‌ای شناسایی شده منجر به ارتقای زیرساخت‌های فنی در ورزش برای توسعه هویت قومی خواهد شد. بدون شک، در مسیر توسعه هویت قومی در ورزش، به‌ناچار می‌بایست شرایطی را جهت شکل‌گیری احساس تعلق، تعهد به هویت قومی و همچنین هویت رفتاری فراهم ساخت. با اذعان به اینکه امروزه فعالیت‌های ورزشی تبدیل به تجارتی بزرگ و سودآور شده، تأثیر مسائل مالی گاه به اندازه‌ای است که سبب تغییر هویت ملی ورزشکاران نیز می‌شود. به‌عنوان مثال، می‌توان به اعضای تیم ملی وزنه‌برداری و هندبال قطر اشاره کرد که بیشتر اروپایی و آفریقایی‌اند و در ازای دریافت مبالغ هنگفتی تابعیت این کشور را پذیرفته‌اند. تجاری شدن ورزش به کاهش توان هویت‌بخش ورزش به‌عنوان منبع هویت ملی منجر شده است. این امر بیش از همه در ماهیت عملکردی نظام سرمایه‌داری نهفته است؛ هنگامی که ورزش عرصه تولید و مصرف کالاها می‌شود، کنترل ستارگان ورزش توسط صاحبان سرمایه امری اجتناب‌ناپذیر می‌نماید. افزون بر این، در فرایند فزاینده مصرفی شدن فرهنگ در سطح بین‌المللی، حوزه عمومی که به‌طور یقین شامل ورزش نیز می‌شود بیش از پیش در صورت‌بندی هویت‌های اجتماعی و سیاسی اهمیت خواهد یافت.

یافته‌ها نشان داد شرایط مداخله‌گر به میزان ۰/۲۳ بر راهبردها مؤثر است. در این پژوهش سه مقوله تفاوت ارزش‌ها، بازنمایی منفی هویت قومی و تشدید هویت قومی به‌عنوان مقوله‌های مداخله‌گر در نظر گرفته شده است که می‌توانند اجرای آن را مختل، تسهیل و همچنین تسریع کنند. بیسین^۲ و همکاران (۲۰۱۱) نیز بیان کردند که مشکلات موجود در حوزه ارزش‌ها و تضادهای قومی سبب شده است تا هویت قومی در وجهه نامناسب خود شکل گیرد. به نظر می‌رسد عدم کنترل جریان‌های قومی در هر محیطی از جمله ورزش می‌تواند به‌واسطه ایجاد اتحاد میان هر قوم و شکل‌گیری تضادهای بین قومیتی، به بروز بحران‌های قومی در ورزش منجر شود. بدون شک مدیران ورزشی می‌بایست روندها و جریان‌های قومی در ورزش را مدنظر قرار دهند و مسیرهای انحرافی شکل گرفته را به‌سرعت شناسایی کنند و برای کنترل این روندها بکوشند.

بر اساس یافته‌ها، پدیده اصلی به میزان ۰/۳۹ بر راهبردها مؤثر است. در این فرایند اصلی‌ترین عامل در ایجاد فرایند بهبود شاخص‌های هویت قومی در ورزش قهرمانی ایران، بُعد زمینه، بعد محتوا و بعد ساختار به‌عنوان مقوله محوری در نظر گرفته شده است. هرچند نمی‌توان گفت این مقوله مهم‌ترین است، باید گفت بدون این مقوله فرایند بهبود شاخص‌های هویت قومی در ورزش قهرمانی ایران کشور امکان‌پذیر نیست.

1. Lee
2. Bisin

در نهایت یافته‌ها نشان داد راهبردها به میزان ۰/۶۹ بر پیامدها تأثیر دارند. عامل راهبردی مدل، ایجاد منشور هویت قومی برای بهبود شاخص‌های هویت قومی در ورزش قهرمانی ایران در نظر گرفته شده است. با توجه به راهبردهای شناسایی شده پیشنهاد می‌شود سازمان‌های ورزشی کشور از جمله وزارت ورزش و جوانان، فدراسیون‌های ورزشی و همچنین باشگاه‌های ورزشی با دعوت از بزرگان اقوام گوناگون کشور، سعی در کاهش تضادها و تنش‌های بین قومیتی در سطح ورزش کشور داشته باشند. همچنین پیشنهاد می‌شود وزارت ورزش و جوانان به‌عنوان متولی اصلی ورزش در کشور، کارگروه‌ها و کمیته‌هایی در فدراسیون‌های ورزشی برای نظارت بر فعالیت‌ها و اتفاقات رخ داده در ورزش با تأکید بر جریان‌های قومیتی ایجاد کند. ایجاد رویدادهای ورزشی نمادین دیگر فعالیت اجرایی است که پیشنهاد می‌شود به‌صورت منظم در رشته‌های ورزشی پرمخاطب از جمله فوتبال ایجاد شود؛ بدین صورت که با برگزاری رویدادهای ورزشی نمادین در میان اقوام گوناگون، زمینه را برای ایجاد همبستگی میان این اقوام در ورزش فراهم ساخت.

سرانجام باید گفت که بعد پیامدها، نتایج موردانتظار مشهود و نامشهود از پیامدهای اجتماعی و غرور ملی مدنظر قرار گرفت؛ پیامدهایی که تجلی آن‌ها به معنای ظهور پدیدهٔ بهبود شاخص‌های هویت قومی در ورزش قهرمانی ایران است. بدون شک بهبود هویت قومی در ورزش می‌تواند آثار مطلوبی در ورزش قهرمانی داشته باشد. اهمیت ورزش قهرمانی در هر جامعه‌ای سبب شده است تا تلاش‌های گسترده‌ای در مسیر بهبود هویت قومی در حوزهٔ ورزش صورت بگیرد. این مسئله توانسته است به‌عنوان یک نیاز مهم در ورزش قهرمانی درک شود. پونس^۱ و همکاران (۲۰۰۱) بیان کردند که ظرفیت‌های هویت قومی برای رفع ابهامات و تعارضات میان فردی و گروهی سبب شده است تا اهمیت توسعهٔ آن بیش از پیش درک شود. به نظر می‌رسد ظرفیت‌های هویت قومی در بهبود هویت ملی و همچنین ارتقای سطح نوسان هویتی و تکوین هویت فردی سبب شده است تا از آن به‌عنوان یک راهکار مهم و کلیدی در حوزهٔ ورزش یاد شود. توجه به مدل شناسایی شده در تحقیق حاضر می‌تواند پیامدهای مثبتی در حوزه‌های اجتماعی و ملی داشته باشد و در نتیجه به شکل‌گیری غرور ملی در سطح کلی منجر شود. به‌عنوان مثال، در چند دههٔ اخیر رقابت‌های ملی بین تیم‌های ورزشی ایران با کشورهای عربی و ایالات متحده اهمیت بیشتری یافته است؛ گویی تیم ملی ورزش‌های ایران خود را پیش‌آهنگ رقابتی می‌بینند که قرن‌هاست با کشورهای عربی ادامه داشته و اینک عرصهٔ ورزش به نمادی دیگر از این پیکار تبدیل شده است. درست به همین دلیل است که ایرانیان شکست برابر «بحرین» یا «عربستان» را سخت‌تر از هر شکست دیگری می‌دانند و «آرژانتین» پیروزی بر «انگلستان» را دارای بار حیثیتی و رقابتی هویتی به شمار می‌آورد؛ گویی با نبود جنگ، امروزه ورزش حافظ افتخار و غرور ملی است. همچنین محبوبیت و شهرت تیم‌های ملی (برزیل، آرژانتین و اسپانیا) و ستارگان جهانی فوتبال (مسی و رونالدو) قدرت اثرگذاری بالایی به آن‌ها بخشیده است. این نفوذ و قدرت در سطح سیاسی هم نمود یافته است؛ بنابراین، ورزش در تمام جوامع پیش از جامعهٔ مدرن، هنوز به یک محور اساسی هویتی بدل نشده بود و در واقع در دوران معاصر است که این فرآیند عملی شده است. این در زمانی بود که دولت‌های ملی در حال شکل گرفتن بودند و ورزش‌های طرفدار می‌توانند با نمادین شدن در جامعه، معیاری برای داوری در مورد کارآمدی نظام سیاسی و مدیریتی کشور باشند. همچنین ورزش بین‌المللی نه‌تنها یک میدان مهم برای ارائهٔ هویت ملی است، بلکه یک گردهمایی را برای تماشای هویت ملی فراهم می‌آورد.

در مسیر توسعهٔ هویت قومی از طریق ورزش قهرمانی، می‌بایست در حوزه‌های آموزشی، فعالیت‌های عملیاتی اجرایی شود؛ فعالیت‌هایی از جمله بهره‌گیری از چهره‌های ورزشی در جهت کاهش تنش‌های قومیتی در ورزش، شناسایی و تأکید بر نقاط مشترک گروه‌های حاضر در ورزش و همچنین ایجاد محتواهای رسانه‌ای از جمله سریال‌ها و فیلم‌های سینمایی در جهت بهبود فرهنگ هویت قومی با رویکرد ورزشی. همچنین در مسیر توسعهٔ هویت قومی از طریق ورزش قهرمانی، می‌بایست در حوزه‌های مدیریتی فعالیت‌های عملیاتی اجرایی شود، از جمله ایجاد کارگروه‌ها و کمیته‌هایی در فدراسیون‌های ورزشی برای نظارت بر فعالیت‌ها و اتفاقات رخ داده در ورزش با تأکید بر جریان‌های قومیتی، ایجاد رویدادهای ورزشی نمادین برای بهبود همبستگی

ملی و همچنین ایجاد اهداف مشترک در ورزش. همچنین در مسیر توسعه هویت قومی از طریق ورزش قهرمانی، می‌بایست در حوزه‌های پژوهشی نیز فعالیت‌های عملیاتی اجرایی شود، از جمله شناسایی علل شکل‌گیری تضاد قومیتی در ورزش و نیز شناسایی علل سیاسی در بروز تنش‌های قومیتی در ورزش.

منابع

- احمدپور، ایران؛ خبیری، محمد؛ رجبی، حسین. (۱۳۹۶). «مدل‌سازی نقش ورزش در فرآیند شکل‌گیری هویت ملی». *مطالعات ملی*، ۲۴(۷۲)، ۴۱-۵۸.
- اصغری، وحید. (۱۳۹۴). *بررسی رابطه بین هویت‌یابی قومی با هواداری از تیم فوتبال تراکتورسازی تبریز؛ مطالعه موردی: شهر تبریز*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه یزد.
- باقری، مجتبی؛ قدیمی، بهرام. (۱۳۹۶). «بررسی اثرات فرهنگی-اجتماعی توسعه ورزش در ایران با تأکید بر ورزش فوتبال». *مطالعات توسعه اجتماعی ایران*، ۹(۲)، ۱۰۳-۱۱۸.
- دو فرانس، ژاک. (۱۳۸۵). *جامعه‌شناسی ورزشی*. ترجمه عبدالحسین نیک‌گهر، تهران، انتشارات توتیا.
- شهابی، ساناز. (۱۳۹۸). *عوامل اجتماعی مؤثر بر قوم‌گرایی در مصرف بین شهروندان تبریزی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز.
- کریمی جواد؛ عباسی، همایون؛ عیدی، حسین. (۱۴۰۱). «تبیین نقش ورزش در توسعه اجتماعی ایران با رویکرد آمیخته». *رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی*، ۱۰(۳۶)، ۹۷-۱۱۲.
- کریمی جواد؛ عباسی، همایون؛ عیدی، حسین. (۱۳۹۸). «تبیین جامعه‌شناختی پیامدهای اجتماعی مشارکت در ورزش بر اساس نظریه داده‌بنیاد». *پژوهش در ورزش تربیتی*، ۷(۱۶)، ۲۸۵-۳۰۶.
- مصرآبادی، جواد؛ یارمحمدزاده، پیمان؛ فیضی، ایوب. (۱۳۹۴). «تعیین ابعاد هویت ملی-قومیتی و مقایسه ابعاد هویت قومی، ملی و جهانی دانشجویان قومیت‌های مختلف». *مطالعات میان‌فرهنگی*، ۱۰(۲۵)، ۲۷-۴۸.
- Bisin, A.; Patacchini, E.; Verdier, T. & Zenou, Y. (2011). "Ethnic Identity and Labour Market Outcomes of Immigrants in Europe". *Economic Policy*, 26(65), 57-92.
- Bonifacio, L.; Gushue, G. V. & Mejia-Smith, B. X. (2018). "Microaggressions and Ethnic Identity in the Career Development of Latina College Students". *The Counseling Psychologist*, 46(4), 505-529.
- Bradley, J. M. (2006). "Sport and the Contestation of Ethnic Identity: Football and Irishness in Scotland". *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 32(7), 1189-1208.
- Gummadam, P.; Pittman, L. D. & Ioffe, M. (2016). "School Belonging, Ethnic Identity, and Psychological Adjustment among Ethnic Minority College Students". *The Journal of Experimental Education*, 84(2), 289-306.
- Ha, J. P.; Choi, W. Y. & Ha, J. (2018). "Examining Culture-specific Sport Consumption in a Host Country: The Roles of Ethnic Identity and Acculturation". *Journal of Physical Education and Sport*, 18, 1175-1186.
- Hapeta, J.; Palmer, F.; Kuroda, Y. & Hermansson, G. (2019). "A Kaupapa Māori, Culturally Progressive, Narrative Review of Literature on Sport, Ethnicity and Inclusion". *Kōtuitui: New Zealand Journal of Social Sciences Online*, 14(2), 209-229.
- Godfrey, M.; Coleman, T. & Eys, M. (2021). "Ethnic Diversity and Cohesion in Interdependent Youth Sport Contexts". *Psychology of Sport and Exercise*, 53, 101881.
- Kobayashi, K. & Cho, Y. (2019). "Asian Sport Celebrity: The Nexus of Race, Ethnicity, and Regionality". *International Journal of the History of Sport*, 36(7-8), 1-15.
- Lee, J. W. & Bairner, A. (2009). "The Difficult Dialogue: Communism, Nationalism, and Political Propaganda in North Korean Sport". *Journal of Sport & Social*, 4(33), 390-410.
- Miller, A. (2012). "Understanding the 'Event Experience' of Active Sports Tourists: Long Distance Endurance Triathletes. In *International Sports Events: IMPACTS, Experiences and Identities*. Edited by Shipway, R. & Fyall, A. 99-112.
- Nadeau, J.; Pegoraro, A.; Jones, D. F.; O'Reilly, N. & Carvalho, P. (2011). "Racial-ethnic Team-market Congruency in Professional Sport". *Journal of Sport Management*, 25(2), 169-180.

- Neblett Jr., E. W.; Rivas- Drake, D. & Umaña- Taylor, A. J. (2012). “The Promise of Racial and Ethnic Protective Factors in Promoting Ethnic Minority Youth Development”. *Child Development Perspectives*, 6(3), 295-303.
- Pons, F.; Laroche, M.; Nyeck, S. & Perreault, S. (2001). “Role of Sporting Events as Ethnoculture's Emblems: Impact of Acculturation and Ethnic Identity on Consumers' Orientation toward Sporting Events”. *Sport Marketing Quarterly*, 10(4), 231-241.
- Seiberth, K.; Thiel, A. & Spaaij, R. (2019). “Ethnic Identity and the Choice to Play for a National Team: A Study of Junior Elite Football Players with a Migrant Background”. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 45(5), 787-803.
- Shin, N. R.; Welty Peachey, J. & Park, D. J. (2018). “Exploring Ethnic Identity Perceptions of Hyun-Jin Ryu's Korean American Fans”. *International Review for the Sociology of Sport*, 54(7).
- Yoon, E. (2011). “Measuring Ethnic Identity in the Ethnic Identity Scale and the Multigroup Ethnic Identity Measure-Revised”. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 17(2), 144-155.
- Tajfel, H. & Turner, J. C. (2004). “The Social Identity Theory of Intergroup Behavior”. In *Political Psychology*. Edited by Lost, J. T. & Sidanius, J. Psychology Press. 276-293.
- Umaña-Taylor, A. J. & Rivas-Drake, D. (2021). “Ethnic-racial Identity and Adolescents' Positive Development in the Context of Ethnic-racial Marginalization: UNPACKING Risk and Resilience”. *Human Development*, 65, 293-310.
- Umaña-Taylor, A. J.; Lee, R. M.; Rivas-Drake, D.; Syed, M.; Seaton, E.; Quintana, S. M.; Cross, W. E.; Schwartz, S. J. & Yip, T. (2014). “Ethnic and Racial Identity During Adolescence and Into Young Adulthood: AN Integrated Conceptualization”. *Child Development*, 85(1), 21-39.

به این مقاله این‌گونه استناد کنید:

اسدی، عباس؛ خوشنام، ابراهیم؛ افروزه، محمدصادق؛ محمدزاده، یونس؛ دست‌برحق، حسین. (۱۴۰۱). «شناسایی مؤلفه‌های توسعه‌ هویت قومی ایرانیان با تأکید بر امر ورزش». *پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی*، ۱۲ (۲۴)، ۹۱-۹۹.